

Az Alkotmánybíróság döntésének tájékoztató jelleggel közzétett, nem hivatalos szövege. A hivatalos közzétételre a Magyar Közlönyben, illetve az Alkotmánybíróság Határozatai című hivatalos lapban kerül sor.

IV/1533/2020.

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panasz tárgyában – *dr. Czine Ágnes* és *dr. Salamon László* alkotmánybírók párhuzamos indokolásával, valamint *dr. Handó Tünde*, *dr. Juhász Imre*, *dr. Pokol Béla* és *dr. Szívós Mária* alkotmánybírók különvéleményével – meghozta a következő

határozatot:

Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Szekszárdi Törvényszék 12.Pkf.20.301/2020/3. számú végzése és a Paksi Járásbíróság 7.Pk.50.023/2020. számú végzése alaptörvény-ellenesek, ezért azokat megsemmisíti.

Indokolás

I.

- [1] 1. Az indítványozó az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján alkotmányjogi panaszt nyújtott be, amelyben a Szekszárdi Törvényszék 12.Pkf.20.301/2020/3. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítását és – a Paksi Járásbíróság 7.Pk.50.023/2020. számú végzésére kiterjedő hatályú – megsemmisítését kérte az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdése, XXVIII. cikk (1) bekezdése, valamint az Emberi Jogok Európai Egyezménye (a továbbiakban: EJE) 8. cikk (1) bekezdése és 13. cikke sérelmére hivatkozással.
- [2] 2. Az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló ügy lényege szerint a Solymáron lakó indítványozó édesapa kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti kérelmet terjesztett elő a bíróságon, miután a Pakson lakó édesanya 2020. március 21-én a koronavírus-helyzetre hivatkozással nem adta át hétvégi láthatásra közös, óvodáskorú gyermeküket. A kapcsolattartás szombat 9 órától vasárnap 18 óráig tartott volna.
- [3] A Paksi Járásbíróság 7.Pk.50.023/2020. számú végzésével a kérelmet elutasította. Bár megállapította, hogy a kérelmezett anya a kapcsolattartásról szóló határozatba foglalt kötelezettségét megszegte, azonban – a bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról szóló

2017. évi CXVIII. törvény (a továbbiakban: Bnp. tv.) 22/B. § (4) bekezdés a) pontja alkalmazásával – úgy ítélte meg, hogy ez „a kérelmezettnek nem felróható, döntése a gyermek érdekeit szolgálta”. A bíróság tekintettel volt a veszélyhelyzet kihirdetéséről szóló 40/2020. (III. 11.) Korm. rendeletre (a továbbiakban: Korm.r.1.) és arra, hogy a „koronavírussal kapcsolatosan mindenki számára hozzáférhető ismeretek szerint a betegség cseppfertőzéssel, személyes találkozás, vagy tárgyak érintésével terjed. A fertőzés elkerülése az ilyen kontaktusok számának minimalizálásával csökkenthető.” A bíróság álláspontja szerint „a szülői felügyeleti jogokat gyakorló szülő [...] akkor jár el helyesen és felelősségteljesen, ha a fertőzés elkerülése érdekében ezeket az alkalmakat csökkenti. Jelen esetben a gyermeket a kérelmező Solymárra, az ország köztudomásúan fertőzéssel leginkább érintett területére (Pest megye) szeretne volna elvinni, így a kérelmezőalappal tagadta meg a kapcsolattartást, figyelembe véve a gyermek mindenképp felett álló egészségügyi érdekeit.”

- [4] Az indítványozó fellebbezése alapján eljáró Szekszárdi Törvényszék 12.Pkf.20.301/2020/3. számú végzésével az elsőfokú döntést helybenhagyta. Indokolása szerint a konkrét ügyben „a kapcsolattartás elmaradása arra az átmeneti időre esett, amikor a veszélyhelyzet kihirdetése már megtörtént, a kijárási korlátozás elrendelése [71/2020. (III. 27.) Kormányrendelet] azonban még nem. Helyesen hivatkozik a kérelmező arra, hogy a veszélyhelyzet kihirdetése és a kijárási korlátozás elrendelése közötti időszakban a szabad mozgás, így a különélő szülő és a gyermek közötti személyes kapcsolattartás nem esett korlátozás alá, azonban nem hagyható figyelmen kívül, hogy kormányzati, egészségügyi és járványigazgatási szinten folyamatos volt a lakosság felé annak kommunikálása, hogy a lakó- és tartózkodási helyelhagyására csak halaszthatatlan esetekben kerüljön sor [...]. Ekkoriban még nem volt egyértelmű a pandémiát okozó koronavírus terjedési gyorsasága, a vírus által fenyegetett korosztály, és [...] nem volt egyértelmű a különélő szülő és a gyermek közötti kapcsolattartás támogatott rendje sem. Az viszont a kapcsolattartásról rendelkező határozat fényében egyértelmű, hogy az apának fel nem róható elmaradás esetén a kapcsolattartás pótlásának van helye, tehát a kapcsolattartás elmaradásával a gyermeket és a kapcsolattartásra jogosult szülőt érdeksérelem ugyan éri, de orvosolhatatlan jogsérelem nem. Ebből következően annak a gondozó szülőnek az oldalán, aki ebben az átmeneti időszakban a gyermek egészségét előtérbe helyezve a gyermek kapcsolattartásra átadását a járványügyi veszélyhelyzetre hivatkozással megtagadta, a felróhatóság körében fokozottan méltányolható körülményként kell figyelembe venni, hiszen a döntése a gyermek szempontjából aránytalan érdeksérelemet nem okozott. A konkrét esetben a kérelmezett előzetesen értesítette a kérelmezőt, együttműködést és megértést kért tőle, alternatív kapcsolattartási módokat vetett fel, és a pótlást önként ajánlotta fel. Ilyen körülmények mellett kétség sem fér ahhoz, hogy az anyát a gyermek érdekeinek elsődlegessége vezérelte a gyermek átadásának megtagadásakor.”

[5] 3. Az indítványozó ezt követően fordult az Alkotmánybírósághoz. Kérelmében rámutatott, hogy a Korm.r.1. semmilyen korlátozást nem tartalmazott a szülői jogok gyakorlása tekintetében, és később a kijárási korlátozásról szóló a 71/2020. (III. 27.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm.r.2.) 4. § (1) bekezdés *t*) pontja kifejezetten meg is erősítette, hogy a szülői jogok és kötelezettségek gyakorlását a kijárási korlátozás nem érinti. Annak kimondása, hogy a gondozó szülő nem köteles biztosítani a kapcsolattartást a veszélyhelyzet ideje alatt, *contra legem* jogalkalmazásnak minősül, ami sérti az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdését, valamint a kapcsolattartás megakadályozása a VI. cikk (1) bekezdésének a sérelmét is okozza. A „fertőzöttség mértéke” nem áll kapcsolatban a kapcsolattartás kérdésével, ráadásul a két érintett település között a megbetegedések számában nem is volt különbség: mindkét helyen egyaránt egy-egy fertőzöttet regisztráltak 2020 júliusának végéig. Továbbá Budapesten, ahol jóval magasabb volt a fertőzöttek aránya, mint Pest megyében, a bíróságok rendszerint úgy döntöttek, hogy a veszélyhelyzetre való hivatkozás nem fogadható el a kapcsolattartás akadályozásának indokaként. Végezetül az indítványozó szerint a kapcsolattartás pótlása nem reális lehetőség, mivel azt csak két hónapon belül lehet kérni, amely időszak már a másodfokú döntés meghozatalakor eltelt.

II.

[6] 1. Az Alaptörvény érintett rendelkezései:

„VI. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák.”

„XVI. cikk (1) Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.

(2) A szülőknek joguk van megválasztani a gyermeküknek adandó nevelést.”

„XX. cikk (1) Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez.”

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.”

[7] 2. A Bnp.tv. érintett rendelkezése:

„22/B. § (4) A kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltak megszegésének minősül, ha a kapcsolattartásra jogosult vagy kötelezett neki felróható okból

a) határidőben nem tesz eleget kapcsolattartási kötelezettségének,

- b) a határozatban megállapított határidő alatt nem pótolja az elmaradt kapcsolattartást,
- c) a kapcsolattartást kellő indok nélkül akadályozza vagy
- d) egyéb módon meghiúsítja a gyermekkel való zavartalan kapcsolattartást.”

III.

- [8] Az Abtv. 56. § (2) bekezdése alapján megvizsgálva a befogadhatóság feltételeit, jelen ügyben a következőket lehetett megállapítani.
- [9] A támadott végzést az indítványozó a rendelkezésre álló elektronikus letöltési igazolás szerint 2020. augusztus 5-én vette át, és a panaszt 2020. szeptember 4-én, tehát az Abtv. 30. § (1) bekezdésében meghatározott hatvan napos határidőn belül nyújtotta be. Az indítványozó alkotmányjogi panasz benyújtására indítványozói jogosultsággal rendelkezik, az eljárásban kérelmezőként vett részt, ezért érintettnek minősül, és a rendelkezésre álló jogorvoslati lehetőségeket kimerítette. A kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtására irányuló kérelem tárgyában hozott döntés eljárást befejező döntés, amely alkotmányjogi panasszal támadható [vesd össze: 3273/2019. (X. 30.) AB végzés].
- [10] Figyelemmel arra, hogy az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panaszban csupán a bírói döntések Alaptörvénnyel való összhangjának vizsgálata kérhető, nincs lehetőség az EJEE 8. cikk (1) bekezdése és 13. cikke sérelmére történő hivatkozás vizsgálatára. A bírói döntések nemzetközi egyezménybe ütközésének vizsgálatára az Alkotmánybíróságnak az Alaptörvény 24. cikke és az Abtv. alapján nincs hatásköre {lásd legutóbb például: 3252/2020. (VII. 1.) AB végzés, Indokolás [17]}.
- [11] Egyebekben a kérelem a határozottság Abtv. 52. § (1b) bekezdésében felsorolt követelményeit teljesíti: a) tartalmazza azt a törvényi rendelkezést, amely megállapítja az Alkotmánybíróság hatáskörét az indítvány elbírálására, továbbá azt, amely az indítványozó indítványozói jogosultságát megalapozza (Abtv. 27. §); b) az eljárás megindításának indokát (a bíróság nem rendelte el a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtását, ezzel megakadályozva az indítványozót a gyermekével való személyes kapcsolattartásban); c) az Alkotmánybíróság által vizsgálandó bírósági döntést (Szekszárdi Törvényszék 12.Pkf.20.301/2020/3. számú végzése); d) az Alaptörvény sérülni vélt rendelkezéseit [Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdés és XXVIII. cikk (1) bekezdés]; e) indokolást arra nézve, hogy a sérelmezett bírósági döntés miért ellentétes az Alaptörvény megjelölt rendelkezéseivel, valamint f) kifejezett kérelmet arra, hogy az Alkotmánybíróság állapítsa meg a törvényszéki végzés alaptörvényellenességét és semmisítse meg azt az elsőfokú döntésre is kiterjedő hatállyal.
- [12] A panaszos által előadottak az Alkotmánybíróság megítélése szerint alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést (Abtv. 29. §) vetnek fel. A támadott bírósági döntés alapjog gyakorlását érinti, ugyanis a 3312/2017. (XI. 30.) AB határozat rögzítette, hogy

– egyebek mellett – „az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdése a gyermek és szülő kapcsolattartáshoz való jogát kívánja biztosítani” (Indokolás [40]). A kapcsolattartásnak az általános járványügyi (veszély)helyzet miatti korlátozása olyan *novum* a gyakorlatban, amely érdemi alkotmányossági vizsgálatot igényel. Jóllehet a bírósági döntés egy konkrét kapcsolattartási alkalmat érintett, és ekként az apa és a gyermek személyes kapcsolattartásának egyszeri, időleges korlátozását eredményezte, annak elvi tartalma a járványhelyzet alakulásától – esetleges tartósságától – függően hatással lehet további kapcsolattartási alkalmakra is. Különös tekintettel arra, hogy az apának az ügyben benyújtott fellebbezése szerint „az anya továbbra sem biztosítja számára a gyermekével való személyes kapcsolattartást”, amit megerősít, hogy a másodfokú végzés szerint az anya az eljárásban „hangsúlyozta, hogy a veszélyhelyzet elmúltával az elmaradtszemélyes kapcsolattartások pótlása meg fog valósulni”, ami több elmaradt kapcsolattartási alkalomra utal.

[13] Az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt – az Ügyrend 31. § (6) bekezdése alkalmazásával, a befogadási eljárás lefolytatásának mellőzésével – érdemben bírálta el.

IV.

[14] Az indítvány megalapozott.

[15] A vizsgált ügyben az anya az általános járványhelyzetre hivatkozással 2020 március 21-én megtagadta a gyermek hétvégére történő átadását az apának, a bíróság pedig a Bnp.tv. 22/B. § (4) bekezdése alkalmazásával a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltak megszegését nem állapította meg, mert megítélése szerint az anya oldalán felróhatóság – a járványhelyzet és a gyermek egészségének a védelme miatt – nem állt fenn.

[16] 1. Az Alkotmánybíróság az indítvány alapján elsődlegesen a szülő és a gyermek kapcsolattartáshoz való jogának alapjogi szempontú elemzését végezte el.

[17] 1.1. A házasságok, életközösségek felbomlásának kérdéskörével összefüggésben a nemzetközi dokumentumok és a gyakorlat is elsősorban a gyermek oldaláról közelíti meg a szülő és a gyermek kapcsolattartásának a kérdését (a gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény (kihirdette: 1991. évi LXIV. törvény, a továbbiakban: Gyermekjogi Egyezmény) 9. cikk 3. pontja szerint például az „Egyezményben részes államok tiszteletben tartják a mindkét szülőjétől vagy ezek egyikétől külön élő gyermeknek azt a jogát, hogy személyes kapcsolatot és közvetlen érintkezést tarthasson fenn mindkét szülőjével, kivéve, ha ez a gyermek mindenek felett álló érdekeivel ellenkezik”), jóllehet a kapcsolattartás igénye éppúgy felmerül a különélő szülő oldalán. Kétpólusú jogról van szó, amelynek egyik pólusán a gyermek,

a másikon a szülő – a jelen alkotmányjogi panasszal érintett esetben az apa – áll, így egyidejűleg beszélhetünk gyermeki és szülői jogról.

- [18] 1.2. Az Alkotmánybíróság 3018/2016. (II. 2.) AB határozata – utalva a 17/2014. (V. 30.) AB határozatra – úgy foglalta össze az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésével kapcsolatos gyakorlatát, hogy e cikk „átfogóan védi a magánszférát: az egyén magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét. A magánszféra [...] lényegi fogalmi eleme, hogy az érintett akarata ellenére mások oda ne hatolhassanak be, illetőleg be se tekinthessenek [...]. Rávilágított arra, hogy az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésében biztosított magánszférához való jog és az Alaptörvény II. cikke által garantált emberi méltósághoz való jog között különösen szoros a kapcsolat. Az Alaptörvény II. cikke megalapozza a magánszféra alakítása érinthetetlen területének védelmét, ami teljesen ki van zárva minden állami beavatkozás alól, mivel ez az emberi méltóság alapja. Az Alaptörvény értelmében a magánszféra védelme azonban nem szűkül le az Alaptörvény II. cikke által is védett belső vagy intimszférára, hanem kiterjed a tágabb értelemben vett magánszférára (kapcsolattartás), illetve arra a térbeli szférára is, amelyben a magán- és családi élet kibontakozik (otthon). Ezen túlmenően önálló védelmet élvez az egyén életéről alkotott kép is (jó hírnévhez való jog).” (Indokolás [27])
- [19] A kapcsolattartás tiszteletben tartása, ahogyan azt az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdése megfogalmazza, elsődlegesen a közlések, a felek közötti kommunikáció védelmét, intaktságát– lényegében harmadik személyek számára történő meg nem ismerhetőségét – jelenti, ugyanakkor az Alkotmánybíróság 3312/2017. (XI. 30.) AB határozata (Indokolás [40]) e rendelkezésnek tágabb értelmet adott, amikor kiterjesztette annak védelmi körét a gyermek és a szülő közötti kapcsolattartásra is [„Emellett az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdése a gyermek és szülő kapcsolattartáshoz való jogát kívánja biztosítani.”]
- [20] 1.3. A kapcsolattartás joga az Alaptörvény más rendelkezéseiből is következik.
- [21] Egyrészt a szülő-gyermek viszonyt mint a családi kapcsolat alapját az Alaptörvény L) cikk (1) bekezdése kifejezett védelemben részesíti, illetve az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdése – a kapcsolattartás mellett – garantálja a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jogot is. A gyermeknek a különélő szülőjével való kapcsolata természetesen különbözik a vele egy háztartásban együtt élő szülővel fennálló kapcsolatától, hiszen a különélő szülő időszakosan vesz részt a gyermek gondozásában, és nem ő hozza meg a napi nevelési döntéseket. Amint azonban a szülő-gyermek viszony sem korlátozódik a gyermekkel egy háztartásban élő szülőre – a szülői státuszt nem szünteti meg a szülők életközösségének a megszűnése –, úgy a „családi élet” sem feltétlenül a gyermek napi gondozását jelenti csupán. Alkotmányjogi értelemben a gyermek és a különélő szülő kapcsolata is – a konkrét körülményektől függően, mindaddig, amíg a helyzetéből adódó sajátos módon a

szülői funkciókat betölti a különélő szülő – a családi élet fogalma alá esik, és védelemben részesül {vesd össze: BDT2018. 3822., Indokolás [24]; Emberi Jogok Európai Bírósága, *Moog kontra Németország* (23280/08 és 2334/10), 2016. október 6., 53. bekezdés}.

- [22] Másrészt az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdése szerint a gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz. Az Alaptörvény a kötelezetteket nem nevezi meg, az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint azonban, bár a szükséges védelemre és gondoskodásra a gyermek mindenkivel szemben igényt tarthat, ennek megvalósítása elsősorban – az államot és a társadalmat megelőzően – a családkötelessége {vesd össze: 3047/2013. (II. 28.) AB határozat, Indokolás [55]; 3018/2016. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [33]–[34]}. „A testi fejlődés biztosítására vonatkozó kötelességek a tartás, gondozás, a szellemi, erkölcsi fejlődés lehetővé tétele a nevelés megválasztásával [...] a világnézeti, vallási, kulturális, művészeti, tudományos oktatásának biztosításával, szeretetteljes családi légkör kialakításával történik.” {3047/2013. (II. 28.) AB határozat, Indokolás [55]} A család kölcsönös gondoskodáson alapuló, tartós érzelmi és gazdasági életközösség {13/2020. (VI. 22.) AB határozat, Indokolás [58]}, azonban a családi gondoskodás és védelem szempontjából nemcsak az együtt élő, hanem a különélő – a gyermek tényleges napi gondozásában közvetlenül nem, vagy csak időszakosan résztvevő – szülővel való zavartalan érintkezésnek is alapvető jelentősége van. A szülők életközösségének a megszűnése nem változtat azon, hogy a gyermek egészséges fejlődése szempontjából meghatározó a szülők együttes jelenléte és támogatása, az, hogy a gyermek mindkét – gondozó és különélő – szülőjét maga mellett tudhassa, rájuk számíthasson, és mindkettőjüktől megkapja a fejlődéséhez szükséges védelmet és gondoskodást (kivéve, ha ez valamilyen ok miatt nem áll az érdekében).
- [23] Harmadrészt a XVI. cikk (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a szülőknek joguk van megválasztani a gyermeküknek adandó nevelést. A neveléshez való jog azt jelenti, hogy „a szülők maguk döntenek arról, hogy hagyományaik, családi szokásaik, társadalmi helyzetük, vallási és erkölcsi meggyőződésük, anyagi lehetőségeik szerint miként választják meg a gyermek nevelését, oktatását biztosító intézményt, módszert, eszközöket”, generális értelemben „[e]lsősorban a szülők (gondviselők) jogosultak arra, hogy döntsenek a gyermekeik testi és szellemi fejlődésével kapcsolatos kérdésekben” {3047/2013. (II. 28.) AB határozat, Indokolás [59]}. A nevelés – amely részben megegyezik a szülői felügyelet gyakorlásával (Ptk. 4:150–160. §), de részben más, több annál – a gyermek életében való közreműködés, amely a gyermek sorsát érintő lényeges kérdések eldöntésében való részvétel mellett – amely a különélő szülőt akkor is megilleti, ha a szülői felügyeletet a másik szülő gyakorolja [Ptk. 4:175. § (1) bekezdés] – elsősorban a rendszeres és folyamatos kapcsolattartás útján biztosítható.

- [24] 1.4. Megjegyzendő mindezek mellett, hogy a kapcsolattartás egyben szülői kötelezettség is: az Alaptörvény XVI. cikk (3) bekezdése értelmében a szülők kötelesek kiskorú gyermekükről gondoskodni, tehát „a szülő neveléshez való joga egyben a gyermekéről való gondoskodás és védelme biztosításának kötelezettségét is magába foglalja” {3018/2016. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [43]}.
- [25] 1.5. Összefoglalva: a különélő szülő és a gyermek kapcsolattartáshoz való joga az Alaptörvényben a magánszféra-védelem [Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdés], valamint a gyermeknek a gondoskodáshoz [Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdés] és a szülőnek a neveléshez való joga [Alaptörvény XVI. cikk (2) bekezdés] részeként alapjogi rangra emelt jogosultság.
- [26] 2. Az Alkotmánybíróság megvizsgálta, hogy a konkrét ügyben – arra is tekintettel, hogy a másodfokú bíróság kifejezetten rögzítette, hogy „az apának fel nem róható elmaradás esetén a kapcsolattartás pótlásának van helye” – alapjog-korlátozásról van-e szó.
- [27] A Ptk. 4:180. § (1) bekezdése akként fogalmazza meg a kapcsolattartási jog tartalmát, hogy az „magában foglalja a gyermekkel való személyes találkozást, a gyermeknek a lakóhelyéről vagy a tartózkodási helyéről rendszeresen, meghatározott időtartamra történő elvitelét, a gyermekkel időszakonként, elsősorban az oktatási szünetek és a többnapos ünnepek időszakában való huzamos együttlétet, és kiterjed a kapcsolat személyes találkozás nélküli fenntartására”.
- [28] A kapcsolattartás tehát a különélő szülő folyamatos jelenlétét jelenti a gyermek életében. A kapcsolattartás egyes módjai között nincs egyértelmű hierarchia, a felek közvetlenül, személyesen vagy közvetetten – például levelezés vagy technikai eszközök segítségével – is kapcsolatot tarthatnak, a kapcsolattartás minden formájának szerepe van a szülő-gyermek viszonyban, ezek adott esetben ki is egészíthetik egymást. A kapcsolattartás közvetlensége, a rendszeres találkozás és a zavartalan személyes kommunikáció – tehát az együttlét – mégis kiemelten fontos része a szülő-gyermek kapcsolatnak. Jellemzően ez a legintenzívebb, és hagyományosan ennek van a legnagyobb szerepe a gyermek személyiségfejlődésében, a személyes kapcsolattartás lehetősége különös jelentőséget kisebb gyermek esetén kap a kötődés kialakításában, illetve fenntartásában, az elidegenedés megakadályozásában. Ezzel összhangban a Gyermekjogi Egyezmény 9. cikk 3. pontja, az Alapjogi Charta 24. cikk (3) bekezdése és a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 4:178. § (1) bekezdése is a különélő szülővel való személyes és közvetlen kapcsolat fenntartásának a jogát garantálja. A közvetlen személyes találkozás lehetőségének kifejezett kizárására alapvetően csak akkor van lehetőség, ha ez a gyermek érdekét szolgálja, továbbá ez a kapcsolattartási jog korlátozásának tekinthető akkor is, ha rendelkezésre állnak alternatív kapcsolattartási eszközök, vagy ha ennek pótlására

lehetőség van. Az alternatív kapcsolattartási eszközök és a pótlás ténye, ideje a korlátozás arányosságának a megítélésekor juthatnak szerephez.

- [29] A konkrét ügyben egy hétvégi – közvetlen és személyes – kapcsolattartási alkalom maradt el az anya döntése alapján, és a bíróság – a Bnp.tv. 22/B. § (4) bekezdésének „felróhatóság” fordulata értelmezése alapján – nem rendelte el a végrehajtást, ezért megállapítható, hogy döntésével az indítványozónak az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdése – és a nevelési jogot garantáló XVI. cikk (2) bekezdése – által biztosított kapcsolattartási jogát korlátozták.
- [30] 3. Az Alkotmánybíróság ezt követően a korlátozás igazolhatóságát, alaptörvénykonformitását vizsgálta meg.
- [31] 3.1. Magánjogi jogalanyok egymás közötti, mellérendelt viszonyában felmerült alapjogi kollízió megítélésére vonatkozó gyakorlatát – figyelemmel arra, hogy ilyen jogviszonyban alapjogokra nem lehet közvetlenül hivatkozni – az Alkotmánybíróság a 3145/2018. (V. 7.) AB határozatában a következőképpen foglalta össze: „az államnak az alapvető jogok védelmére vonatkozóan tevőleges védelmi kötelezettsége áll fenn [Alaptörvény I. cikk (1) bekezdés]. Ezzel összefüggésben az Alaptörvény 28. cikkének első mondata [...] a bíróságok – mint az igazságszolgáltatási funkció ellátásán keresztül állami hatalmat gyakorló közhatalmi szervek – kötelezettségévé tette, hogy az alapjogokat a magánjog alanyai közötti viszonyokban is érvényre juttassák. Ezzel a bíróságok ítélkező tevékenysége ténylegesen is alkotmányjogilag kötötté vált, tevőleges védelmi kötelezettségük keletkezett az alapjogvédelem terén. Az Alaptörvény említett rendelkezései tehát azt a kötelezettséget róják a bíróságokra, hogy az elbírálandó ügyek alkotmányjogi aspektusát, alapjogi relevanciáját felismerjék, az érintett alapvető jogok tartalmát feltárják, és erre tekintettel értelmezzék és alkalmazzák konkrét jogvitákban a jogszabályokat. [...] Mindezek – amint ezt az Alkotmánybíróság már több esetben is hangsúlyozta – nem azt jelentik, hogy a bíróságoknak közvetlenül az Alaptörvény rendelkezéseire kellene alapítaniuk a döntéseiket, hanem azt, hogy az alkalmazandó jogszabályi rendelkezések értelmezése és a konkrét tényállásra való alkalmazása során figyelemmel kell lenniük a releváns alkotmányossági szempontokra {7/2013. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [33]; 3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [20]}. Az Alkotmánybíróság tehát egyértelművé tette azt, hogy a bíróságok kötelezettsége, hogy az alapvető jogokat a magánjog alanyai közötti viszonyokban is érvényre juttassák. Ezzel összefüggésben speciális helyzet a konkuráló alapjogi pozíciók esetén áll elő, vagyis amikor az alapjogi konfliktus a jogalanyok egymás közötti viszonyában merül fel azért, hogy az egyik magánszemély alapjogát a másik magánszemély alapjogának gyakorlása veszélyezteti. Az Alkotmánybíróság erre tekintettel kiemelte: a bíróságoknak ilyen esetekben közvetítő, kiegyenlítő szerepet kell betöltenie {14/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [65]; 3312/2017. (XI. 30.) AB határozat, Indokolás [30]}. Ennek

mércéjeként pedig az Alkotmánybíróság kifejtette, hogy »[a] védelmi kötelezettség teljesítése során mind a törvényhozónak, mind pedig a jogalkalmazóknak figyelembe kell vennie azt, hogy egyik alapjog lényeges tartalma sem korlátozható, másrészt pedig arra kell törekedniük, hogy a konkuráló alapjogi pozíciók az arányosság elvének megfelelően kíméletes kiegyenlítésre, méltányos egyensúlyba kerüljenek (*fair balance, schonender Ausgleich*). Ezek tekintetében az Alkotmánybíróság továbbra is kontrollt gyakorol« {13/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [55]}. Abban az esetben tehát, ha a bíróságoknak olyan jogvitában kell eljárniuk, amelyben az alapjogi konfliktus a jogalanyok egymás közötti viszonyában merül fel azáltal, hogy az egyik magánszemély alapjogát a másik magánszemély alapjogának gyakorlása veszélyezteti, a fentiekben meghatározott szempontok szerint az érintett alapvető jogok védelmi körének feltárásával és az érintett alapvető jogok összemérésével (»kíméletes kiegyenlítésével és méltányos egyensúlyba hozásával«) kell döntésüket meghozniuk. Ennek során a bíróságok számára lényeges szempont, hogy az érintett alapvető jogok lényeges tartalma nem üresíthető ki, és az alapvető jogoknak az Alaptörvény I. cikk (1) bekezdéséből fakadó védelmi kötelezettségét biztosítani kell.” (Indokolás [66]–[70]) {Lásd még hasonlóan: 14/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [65]–[66]; 3312/2017. (XI. 30.) AB határozat, Indokolás [30]; 3212/2020. (VI. 19.) AB határozat, Indokolás [52]}

- [32] 3.2. Az Alkotmánybíróság a bemutatott alkotmányos mércéből kiindulva a jelen alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló egyedi ügygel összefüggésben azt vizsgálta, hogy az eljáró bíróságok jogértelmezése biztosítja-e a konkuráló alapjogi pozíciók méltányos egyensúlyát, azok kíméletes kiegyenlítését. Ennek során az ügy érdemében azt mérlegelte, hogy az alkotmányjogi panasszal támadott bírói döntés összhangban áll-e az érintett alapvető jogokkal.
- [33] A vizsgált ügyben a IV.1. pontban kifejtettek szerint az indítványozónak az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdése – és XVI. cikk (2) bekezdése – által biztosított kapcsolattartási jogát korlátozták. Ezzel szemben áll az anya oldalán – a járványveszélyre való hivatkozáson keresztül – a neveléshez való jog [Alaptörvény XVI. cikk (2) bekezdés], valamint a gyermek védelemhez és gondoskodáshoz való joga [Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdés], továbbá az egészséghez való jog [Alaptörvény XX. cikk (1) bekezdés].
- [34] Előrebocsájtja az Alkotmánybíróság, hogy a koronavírus-járvány és az emiatt hozott járványügyi intézkedések általánosságban nem lehetetleníthetik el a szülők és a gyermekek közötti személyes és közvetlen kapcsolatot. A kiskorú gyermek és a szülő közvetlen kapcsolatának fenntarthatósága különleges jogrend idején is az emberi kapcsolatok közötti olyan minimumot jelent, amelyre nem vonatkozik az ún. társadalmi távolságtartás (*social distancing*) követelménye, és ez éppúgy igaz az együtt élő, mint a különélő szülő viszonylatában (amennyiben a különélőszülőt a kapcsolattartástól nem tiltották el). A különélő szülővel való kapcsolattartás is

kifejezetten a gyermek érdekét szolgálja. Ezt támasztja alá az is, hogy a szülői jogok és kötelezettségek gyakorlása még a 2020. március 28-án hatályba lépett kijárási korlátozás esetében is alapos indokul szolgált a lakóhely, a tartózkodási hely, illetve a magánlakás elhagyására [Korm.r. 3. § és 4. § (1) bekezdés t) pont].

- [35] Mindazonáltal a járványhelyzet egyes esetekben befolyásolhatja – alternatív kapcsolattartási eszközökre korlátozhatja – a kapcsolattartást. Ez elsősorban akkor merülhet fel, ha konkrét járványügyi intézkedésre kerül sor, mert például a gyermek vagy a szülő megbetegszik vagy karanténba kerül, továbbá, ha a személyes kapcsolattartás – az érintettek egészségi állapotára, a kapcsolattartáshoz szükséges utazás módjára, időtartamára, a felek személyes körülményeire tekintettel – objektív megítélés szerint különleges, azonosítható egészségügyi kockázattal járna, és nem teszik meg a szükséges óvintézkedéseket.
- [36] Mérlegelést igénylő helyzetben lehetőleg a szülők egyetértésén alapuló, rugalmas megoldás megtalálása a legfontosabb. Amennyiben erre nincs mód, a bíróság akkor tesz eleget a konkuráló alapjogi pozíciók arányosság elvén alapuló, a kíméletes kiegyenlítésre és méltányos egyensúly kialakítására vonatkozó követelményének, ha a rendelkezésére álló tények figyelembe vételével komplex vizsgálatot folytat le. Az összemérés leglényegesebb szempontja, hogy mindegyik érintett személy alapjogának védelmi igényét egyaránt el kell ismerni, egyikük alapjogai sem üresíthetők ki.
- [37] Elsődlegesen abból szükséges kiindulni, hogy a különélő szülővel való kapcsolattartás a gyermek érdekét szolgálja, ugyanakkor tekintettel kell lenni a gyermek egészségét veszélyeztető, objektíven fennálló faktorokra is, az egészségkárosodás valószínűségére és súlyosságára is [Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdés és XX. cikk (1) bekezdés]. Minél konkrétabb az egészségügyi kockázat, annál nagyobb a jelentősége, de minél általánosabb, távolibb és absztraktabb, csupán szubjektív félelmeken és feltételezéseken alapuló, annál kisebb súllyal vehető figyelembe a kapcsolattartás jogával szemben [Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdés és XVI. cikk (1)–(2) bekezdés]. Amennyiben pusztán a megfertőződés általános, absztrakt, de teljes mértékben sohasem kizárható lehetősége elegendő lenne a személyes találkozás lehetőségének ismételt, összességében akár hosszú hónapokra történő kizárásához, a kapcsolattartási jog kiüresíthetővé válna. Minél tovább tart az intervallum, annál kevésbé alkalmas annak kompenzálására – figyelemmel adott esetben a gyermek életkorára is – a pótlás és az alternatív kapcsolattartási eszközök használata.
- [38] A konkrét esetben az egészségügyi veszélyhelyzet elrendelése és az általános járványveszély fennállásának ténye nem volt vitatott: a veszélyhelyzetet 2020. március 11-én hirdették ki, az elmaradt kapcsolattartási alkalom pedig a március 21–22-i hétvégére esett. Kijárási tilalom vagy korlátozás ekkor nem volt érvényben (amint az fentebb említésre került, a 2020. március 28-án hatályba lépett kijárási korlátozás sem érintette a különélő szülők kapcsolattartási jogát). Emellett az sem merült fel, hogy az

anya, az apa vagy a gyermek – esetleg a háztartásukban élő vagy velük kapcsolatba került más személy – bizonyítottan koronavírus-fertőzött lett volna, karanténba került volna, mint ahogy az sem, hogy ők más (korábbi, jelenlegi akut vagy esetleg krónikus) betegségük miatt veszélyeztetettek lettek volna. Továbbá arra sem történt hivatkozás, hogy az utazás maga vagy az apa személyes körülményei, esetleg a találkozás körülményei különleges kockázatot hordoztak volna a megfertőződés szempontjából.

[39] A bíróság annak tulajdonított döntő jelentőséget, hogy a Kormány elrendelte a veszélyhelyzetet, valamint, hogy a vírus „cseppfertőzéssel, személyes találkozás, vagy tárgyak érintésével terjed”, továbbá, hogy az apa Pest megyében lakik, amely a bíróság megállapítása szerint „az ország köztudomásúan fertőzéssel leginkább érintett területe”. E körben a bíróságok nem tértek ki arra, hogy miért a megyei adatoknak tulajdonítottak jelentőséget, illetve, hogy miért és mennyiben állapítható meg nagyobb veszély az apa, mint az anya lakóhelyén. A döntés alapjául szolgáló érvek absztrakt, általános járványveszélyre utalnak, amelyekből nem vonható le egyértelmű következtetés a szülő és a gyermek személyes találkozásának kockázatára nézve a konkrét ügyben. Ha pedig konkrét, reális veszély nem azonosítható, és az apa előzetesen, illetve a találkozás során – utazás közben és a találkozás helyszínén is, például a saját háztartásában – a koronavírussal kapcsolatos egészségügyi kockázat minimálisra szorításához szükséges óvintézkedéseket megteszi, akkor – figyelemmel arra is, hogy az anyához hasonlóan az apa is éppúgy köteles betartani a járványügyi előírásokat – az általános járványveszély és az ezzel kapcsolatos elővigyázatosság önmagában nem elegendő indok a személyes találkozás korlátozására.

[40] Kétségtelen, hogy – amint a bíróság érvel –, a koronavírus terjedési gyorsasága, a vírus által fenyegetett korosztály kérdéseiben ebben a korai időszakban bizonytalanság volt tapasztalható. Az a hivatkozás azonban, amely szerint a kérelmezett a kapcsolattartás tekintetében „akkor jár el helyesen és felelősségteljesen, ha a fertőzés elkerülése érdekében ezeket az alkalmakat csökkenti”, a konkrét esetben elengedhetetlen alapjogi összemérés hiányára utal, és a kapcsolattartási jog kiüresítésének veszélyét hordozza. Ez pedig, ha a koronavírus-járvány elhúzódik, akár a különélő szülő és az óvodáskorú gyermek elidegenedéséhez is vezethet (a másodfokú végzés utal arra, hogy az anya csak a veszélyhelyzet megszűnését követően kívánta újra biztosítani a láthatást az apa számára). Óvodáskorú gyermek esetében ráadásul az alternatív kapcsolattartási lehetőségek kevésbé képesek pótolni a személyes találkozást.

[41] 3.3. A fentiek alapján az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a bíróság nem tett eleget az alapjogi pozíciók arányosság elvén alapuló, kíméletes kiegyenlítésére és méltányos egyensúlyba kerülésére vonatkozó követelményének, mert pusztán az általános járványveszély mint távoli, absztrakt egészségügyi kockázat alapján döntött a kapcsolattartási jog korlátozása mellett. A bírói döntések ezért e jog kiüresítéséhez vezethetnek. Mindezen okokból az Alkotmánybíróság megállapította az Alaptörvény

VI. cikk (1) bekezdésének a sérelmét, és az Abtv. 43. § (1) bekezdése alapján támadott másodfokú bírósági végzést, továbbá az Abtv. 43. § (4) bekezdése alapján az elsőfokú bírósági végzést a rendelkező részben foglaltak szerint megsemmisítette.

[42] 4. A bírósági végzések megsemmisítésére tekintettel az Alkotmánybíróság – legutóbb a 3390/2020. (X. 29.) AB határozatában hivatkozott gyakorlata alapján – az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének sérelmére alapított indítványi elem vizsgálatától eltekintett.

Budapest, 2021. február 9.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Czine Ágnes
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Dienes-Oehm Egon
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Handó Tünde
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Horváth Attila
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó
előadó alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Imre
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Miklós
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Pokol Béla
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Salamon László
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Schanda Balázs
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Szabó Marcel
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Szalay Péter
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Szívós Mária
alkotmánybíró helyett

Dr. Czine Ágnes alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [43] Egyetértek a rendelkező részben foglalt döntéssel. Az indokolást illetően fontosnak tartom hangsúlyozni az alábbiakat.
- [44] 1. A bíróságok alkotmányos kötelezettsége, hogy ítélező tevékenységük során a jogszabályokat az Alaptörvénnyel összhangban értelmezzék (Alaptörvény 28. cikk). Ebből a kötelezettségből következik, hogy az eljáró bíróságnak a jogszabályok adta értelmezési mozgástér keretein belül azonosítania kell az elé kerülő ügy alapjogi vonatkozásait, és a bírói döntésben alkalmazott jogszabályokat az érintett alapjog alkotmányos tartalmára tekintettel kell értelmeznie {7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [33]; 28/2013. (X. 9.) AB határozat, Indokolás [29]; 3002/2018. (I. 10.) AB határozat, Indokolás [58]}.
- [45] Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint a bírói döntések alkotmányossági felülvizsgálatát lehetővé tevő alkotmányjogi panasz (Abtv. 27. §) az Alaptörvény 28. cikkének érvényesülését szolgáló jogintézmény {3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [17]}.

- [46] Az Alkotmánybíróságnak ezért az alkotmányjogi panasz alapján elsődlegesen azt kell vizsgálnia, hogy a megelőző bírósági eljárás alapjául szolgáló jogvitának van-e alapjogi vonatkozása. Ezzel összefüggésben lényegesnek tartom kiemelni az alábbiakat.
- [47] 2. Az Alkotmánybíróság gyakorlatában mindig is kitüntetett helyet foglalt el a gyermekek jogainak védelme. Amint erre az Alkotmánybíróság már a 995/B/1990. AB határozatban is rámutatott, a gyermeket „minden olyan alkotmányos alapvető jog megillet, mint mindenki mást, de ahhoz, hogy a jogok teljességével képes legyen élni, biztosítani kell számára az életkorának megfelelő minden feltételt felnőtté válásához.” Ezért az alkotmányos rendelkezések a gyermek alapvető jogainak egyidejű meghatározása mellett megszabják a család (szülők), az állam és a társadalom alapvető kötelezettségeit. (ABH 1993, 515, 524.) Hozzátette ehhez az Alkotmánybíróság, hogy „[a]z állam oldalán a gyermeki jogok érvényesítése jogi aktivizmust kíván meg, vagyis a jogrendszer alakításasorán tekintettel kell lenni a különböző jogágak [...] normatív és intézményes összefüggéseire. A jogrendszer egészének működésében pedig tükröződnie kell a különböző állami feladatok teljesítéséből fakadó jogi és jogon kívüli érdekek kiegyensúlyozott összemérésének” (1091/B/1999. AB határozat, ABH 2002, 1081, 1086.).
- [48] Az Alkotmánybíróság a fentiek megerősítése mellett kiemelte a 3375/2018. (XII. 5.) AB határozatban azt is, hogy a gyermek érdekeit közvetlenül érintő minden eljárásban az Alaptörvény XVI. cikkének kiemelt jelentősége van.
- [49] Véleményem szerint ezért a jelen ügyben a jogvita alapjogi relevanciája elsősorban a gyermek jogainak és érdekeinek védelmével összefüggésben merül fel. Különösen lényegesnek tartom ezért az indokolás azon megállapítását, hogy „[a] szülők életközösségének a megszűnése nem változtat azon, hogy a gyermek egészséges fejlődése szempontjából meghatározó a szülők együttes jelenléte és támogatása, az, hogy a gyermek mindkét – gondozó és különélő – szülőjét maga mellett tudhassa, rájuk számíthasson, és mindkettőjüktől megkapja a fejlődéséhez szükséges védelmet és gondoskodást”. A különélő szülővel való kapcsolattartás tehát kifejezetten a gyermek érdekét szolgálja, és ezért a kapcsolattartáshoz való jog alapjogi védelmének a fókuszában is a gyermek érdekeinek a védelme áll.
- [50] 3. A fentiek alapján ezért úgy gondolom, hogy a jelen ügyben egyértelműen megállapítható, hogy a megelőző bírósági eljárás a magán- és családi élet védelméhez való jog mellett, az Alaptörvény XVI. cikkének alapjogi relevanciáját is felveti. Az ebből fakadó alkotmányos szempontokat ugyanakkor az eljáró bíróságok nem értékelték. A bíróságok ugyanis annak tulajdonítottak döntő jelentőséget, hogy a gondozó szülőnek az oldalán, aki a gyermek egészségét előtérbe helyezve a gyermek kapcsolattartásra átadását a járványügyi veszélyhelyzetre hivatkozással megtagadta, a felróhatóság körében fokozottan méltányolható körülményként kell

figyelembe venni. Ebből ugyanakkor nem következik szükségképpen, hogy a gyermek érdekeinek védelmét kizárólag a kapcsolattartás megtagadása szolgálta volna. A bíróságok döntéséből nem derülnek ki azok a konkrét indokok, amelyek az eljárásban érintett gyermek védelme érdekében a különélő szülővel történő kapcsolattartás korlátozását valóban szükségessé tették.

- [51] Lényegesnek tartom kiemelni a határozat indokolásában megjelenő azt a szempontot is, hogy egy óvodáskorú gyermek esetében különös jelentősége van a személyes találkozásoknak, és e körülmény a fentiekben hivatkozott alapjogi szempontok relevanciáját még inkább felerősíti.
- [52] A fentiek alapján egyetértek azzal, hogy a jelen ügyben nem tárhatók fel a kapcsolattartás megtagadásának konkrét indokai, és ezáltal az, hogy az Alaptörvény XVI. cikkének alkotmányos szempontjait a bíróságok miként mérlegelték.

Budapest, 2021. február 9.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Czine Ágnes
alkotmánybíró helyett

Dr. Salamon László alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [53] A határozat indokolásának a különélő szülőknek a gyermekkel való (személyes) kapcsolattartása és a járványügyi helyzet fennállása közötti alkotmányos összefüggésekkel, valamint a hasonló ügyekben folyó eljárásokban a kapcsolattartásnak a járványveszélyre hivatkozással történő megtagadása tekintetében figyelembe vehető egészségügyi kockázatokkal kapcsolatos részével egyetértek. Mindezekre tekintettel a rendelkező részben foglalt döntést is támogatom.
- [54] Az Alkotmánybíróság számos döntése kapcsán korábban már rögzített álláspontomnak megfelelően nem értek egyet ugyanakkor az indokolásnak azzal a lényeges elemével, amely alapjogokat versenyeztet {elsőként lásd: a 4/2015. (II. 13.) AB határozathoz fűzött párhuzamos indokolást, Indokolás [59]–[60]; bővebben kibontva: 30/2015. (X. 15.) AB határozathoz fűzött párhuzamos indokolás, Indokolás [59]–[92]}.
- [55] Az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésében foglalt alapjogi korlátozási szabály nézetem szerint kizárólag a jogalkotásra vonatkozó előírás. Ennek megfelelően nézetem szerint *i)* alapvető jogot csak törvényben lehet korlátozni; *ii)* a jogalkalmazók (köztük a bíróságok) alapvető jogot nem korlátozhatnak (még más alapjog érvényesülése

érdekében sem); ugyanakkor *iii*) az alapvető jogok esetleges korlátozását lehetővé tevő törvények alkalmazása során vizsgálják és mérlegelik, hogy a törvényben előírt vagy lehetővé tett korlátozások feltételei az adott ügyben fennállnak-e, és ha igen, ezeket a korlátozásokat az egyedi ügyekben alkalmazzák {vö.: 30/2015. (X. 15.) AB határozat, Indokolás [62]}.

[56] Az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésének korlátozását – mint minden alapvető jog korlátozását – is csak törvény végezheti el, amellyel kapcsolatban a későbbi kormányrendelet (törvénytörvény rendelet) a kijárási korlátozások kapcsán, mérlegelést követően – a kapcsolattartást nem tilalmazva – szabályozást alakított ki.

[57] A jelen ügyben a VI. cikk (1) bekezdésének sérelme véleményem szerint abból adódott, hogy a bíróság az anya magatartását az említett alapjog ügybeni korlátozásának megfelelő jogszabályi lehetősége nélkül fogadta el jogszerűnek (állapította meg annak kapcsán a felróhatóság hiányát).

Budapest, 2021. február 9.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Salamon László
alkotmánybíró helyett

Dr. Juhász Imre alkotmánybíró különvéleménye

[58] Nem értek egyet a többség által támogatott határozattal, mert a tárgyi indítványt az Alkotmánybíróságnak vissza kellett volna utasítania.

[59] 1. Az Alaptörvény 24. cikke állapítja meg az Alkotmánybíróság feladatára és hatáskörére vonatkozó alapvető szabályokat. A jelen ügyben felhívott 24. cikk *d*) pontja szerint az Alkotmánybíróság alkotmányjogi panasz alapján felülvizsgálja a bírói döntésnek az Alaptörvénnyel való összhangját. Ezzel szemben az Alaptörvény 25. cikke azt mondja ki, hogy a bíróságok igazságszolgáltatási tevékenységet látnak el és döntenek – egyebek mellett – magánjogi jogvitákban. Mindebből azonban az is következik, hogy a bíróságok nem vehetik át az Alkotmánybíróság számára fenntartott alaptörvény-védelmi hatásköröket, az Alkotmánybíróság pedig nem láthat el igazságszolgáltatási tevékenységet.

[60] 2. Ennek megfelelően alakította ki az Alkotmánybíróság azon gyakorlatát, mely szerint: „A jogszabályokat a bíróságok értelmezik, az Alkotmánybíróság csak az értelmezési tartomány alkotmányos kereteit jelölheti ki. Ez a jogkör azonban nem teremthet alapot arra, hogy minden olyan esetben beavatkozzon a bíróságok

tevékenységébe, amikor olyan (állítólagos) jogszabálysértő jogalkalmazásra került sor, mely egyéb jogorvoslati eszközzel már nem orvosolható. Sem a jogállamiság elvont elve, sem a tisztességes eljárás alapjoga, sem a diszkrimináció tilalma nem teremthet alapot arra, hogy az Alkotmánybíróság a bírósági szervezet feletti »szuperbíróság« szerepébe lépjen, és hagyományos jogorvoslati fórumként járjon el.” {3325/2012 (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [14]} továbbá, „[a]z Alkotmánybíróságnak az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja, valamint az Abtv. 27. §-a alapján a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség kiküszöbölésére van jogköre, a bírói döntés irányának, a bizonyítékok bírói mérlegelésének, és a bírósági eljárás teljes egészének ismételt felülbírálatára azonban már nem rendelkezik hatáskörrel.” {3231/2012 (IX. 28.) AB végzés, Indokolás [4]}.

- [61] Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény hatályba lépése óta – sok száz alkotmányjogi panasz indítvány visszautasítását fenti elvek mentén indokolva –, eddig következetesen tartózkodott attól, hogy törvényességi kérdésekben felülvizsgálja a bíróságok határozatait, úgyszintén attól is, hogy a bíróságok által megállapított tényállást értékelje, vagy az abból levont (jelen esetben a felróhatóságra vonatkozó) következtetéseket felülbírálja.
- [62] Az Alkotmánybíróság a jelen ügyben, szakítva a fentiekben felhívott gyakorlatával a COVID járvány időszak első napjaiban, 2020. március 21-én tett szülői intézkedést utóbb jogszerűnek ítéelő első-, és másodfokú bírósági döntéseket – a tényállásból levont következtetéseknek közvetlenül az Alaptörvény VI. cikkére alapított felülbírálatával – közel egy évvel az események után megsemmisítette.
- [63] Az általam nem támogatott többségi határozat indokolása nehezen értékelhető másként, mint az eljárás – eljárásjogi értelemben vett – felülvizsgálataként, vagyis akként, hogy az Alkotmánybíróság a bírósági jogkör nyilvánvaló elvonásával saját maga „ítélkezett”. Ezt támasztja alá, hogy a többségi határozat felrója a bíróságoknak amiért a megyei adatoknak tulajdonítottak jelentőséget, továbbá az anya, az apa, vagy gyermek koronavírus-fertőzöttsége vizsgálatának hiányát, illetve korábbi, vagy jelenlegi akut, illetve krónikus betegség feltárásának elmaradását. A többségi határozat – áttételes, de nehezen félreérthető – célzást fogalmaz meg arra nézve, miszerint az anya a veszélyhelyzetet kihasználva akadályozta volna a láthatást.
- [64] Összegezve: álláspontom szerint jelen ügyben vissza kellett volna utasítani az indítványt, hiszen az eljáró bíróságok kellően indokolták döntésüket, e döntések alaptörvény-ellenességét illetően kétely nem merült fel, mint ahogy – legalábbis az Alkotmánybíróság eddig konzekvens gyakorlata alapján – megítélésem szerint alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést sem vetett fel a kapcsolattartás ügyében hozott bírói döntés.

Budapest, 2021. február 9.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Imre
alkotmánybíró helyett

[65] A különvéleményhez csatlakozom.

Budapest, 2021. február 9.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Handó Tünde
alkotmánybíró helyett

Dr. Pokol Béla alkotmánybíró különvéleménye

- [66] Alapvetően nem értek egyet a többségi határozat érvelési logikájával és a rendelkező részi megsemmisítésével sem.
- [67] 1. A határozat az indokolásban túlterjeszti az alapjogok védelmi pozícióját az állam és magánszemélyek közötti vertikális viszonyon, és a magánfelek között is általános jelleggel deklarálja ezek horizontális hatályát (lásd az indokolás IV. részének 3.1. pontját), és ezt nem tudom elfogadni. Ezt a kiterjesztést az állam tevőleges védelmi kötelezettségének posztulálásával mondja ki a magánfelek közötti viszonyokban, és az Alkotmány 28. cikkének olyanfajta értelmezésével ismétli ezt meg, mely szerint a bírósági jogalkalmazás felé az Alaptörvénnyel összhangban történő értelmezés parancsa egyben az alapjogok magánfelek közötti hatályát is kimondta. Ez téves értelmezés megítélésem szerint.
- [68] Az alkotmányos alapjogok az európai történelem folyamán az 1700-as évek végétől az egyes egyéneket és a magánszférájukat védték az állammal szemben. A demokratikus törvényhozásra alapuló modern államok így bár az egyszerű jogot szabadon változtathatják, de ha alapjogról van szó, és ez az állam és magánegyen viszonyában merül fel, akkor ennek szabályozása fölé alkotmánybírói ellenőrzés lép be, legalábbis ahol létezik az alkotmánybíráskodás. E szűk, de fontos körben tehát a demokratikus törvényhozás szabályozás szabadsága megszűnik, és az Alkotmánybíróság ellenőrzés alá vonja a törvényhozást. Ezt a demokrácia-korlátozó lehetőséget, mint kivételt az egyes egyének és a magánszféra állammal szembeni autonómiája igazolja. Ha azonban az alapjogokat az egyes magánegyenek egymás közötti viszonyaira is kiterjesztjük, akkor a demokratikus törvényhozás lényegében

teljes mértékben az Alkotmánybíróság ellenőrzése alá kerül. Ekkor azonban felmerül a rendszer lényegi jellemzőjét jelentő demokratikus felhatalmazás elenyészése, és a politikai demokrácia komponensének tendenciaszerű kiüresedése.

[69] Ez a megfontolás azt követeli meg, hogy ne fogadjuk el az alapjogok vertikális hatályán túl a horizontális – magánegyének viszonyában való – hatását. Azonban szűk mezsgyén előre haladva elképzelhető, hogy egy-egy alapjog esetében, ha közéleti irányultság, érintettség hatja át a máskülönben magánegyének, magánszervezetek közötti viszonyt, akkor ezen áthatás egy foka után elismerjük kivételesen a horizontális irányú hatást is. Itt szeretném jelezni, hogy megítélésem szerint az Alaptörvény 28. cikke, amely a bírói jogalkalmazásnál az Alaptörvénnyel összhangban álló jogértelmezésre kötelezi a bírót, azt jelenti, hogy amennyiben a bíró előtti konkrét ügy az állam és magánegyén közötti viszonyról szól, akkor ebbe a bírónak az esetleg releváns alapjogot is be kell vonnia. (Tipikusan ez a fő szabály a közigazgatási bíráskodásban.) Ám, ha magánfelek közötti viszonyról van szó, akkor csak abban az esetben kell ezt tennie, ha a magánfelek közötti ügy közéleti irányultságot, relevanciát hordoz. Ki kell azonban térni az alapjogokon túl az alaptörvényi értékek kérdésére is, amit a régi hazai alkotmánybírói szóhasználat „államcélnek” nevezett el. A dilemma ezeknél az, hogy vajon ezek is csak az állam és a magánfelek közötti viszonyra korlátozott érvényesülést igényelnek-e, vagy ezek az összes jogviszonyban alkalmazást követelnek?! Álláspontom szerint, ha a magánfelek között folyó ügyben az alaptörvényi értékdeklaráció merül fel, akkor ezt a vonatkozó egyszerű jogi rendelkezés értelmezésébe is be kell vonni, és ez nem csak az állam és magánfelek viszonyában követel érvényesülést. Például az Alaptörvény M) cikke az erőfölény tilalmáról ilyen alaptörvényi értéket jelent, és ezt a bírónak a magánfelek közötti szerződési viták eldöntésénél is be kell vonniuk. Tehát álláspontom szerint különbséget kell tenni a horizontális hatály kérdésében állásfoglaláskor az alapjogok és az alaptörvényi értékek között, és míg az alapjogok esetében nem lehet elismerni csak korlátozottan a hatást, addig az alaptörvényi értékek esetében ezt a hatást el kell ismerni.

[70] Szeretném még jelezni, hogy a német alkotmánybírók korai döntései nyomán, melyek a horizontális hatályt elismerték az alapjogok vonatkozásában, néhány alkotmánybíró követte őket ezen az úton, szemben az első európai alkotmánybíróval, az osztrákokéval, akik nem léptek erre az útra. Ezt az eltérést én nem tartom véletlennek. Ugyanis míg a német alkotmánybíróknak az egyharmadát a Bundestag köteles mindenkor a legfelsőbb bíróságok bírái közül választani (ott öt ilyen van), addig az osztrákok esetében a főszabály szerint volt közigazgatási főhivatalnokok, ügyvédek és egyetemi tanárok válnak alkotmánybíróvá. Emellett a németeknél szilárd szokásjogi szabállyá vált, hogy az összes törzskari munkatársat néhány éves gyakorlattal rendelkező fiatal bírák közül válasszák ki, akik a néhány éves itteni munka után eggyel magasabb bírósági szintre kerülnek vissza a rendes bírói

karba. Itt tehát a horizontális hatály elismerése révén lényegében volt legfelsőbb bírósági bírák és bíró-munkatársaik döntenek a rendes bírósági ítéletek ezreit (évi kb. ötezret) megtámadó alkotmányjogi panaszok felett, és ez egy további, legfelsőbb jogorvoslati fórummá teszi az alkotmányjogi panaszt és az alkotmánybírók munkáját. Nos, nem kell vázolnom, hogy nálunk az alkotmánybírók és a törzskari stábjaik nem a német minta szerinti kiválasztási szabályok szerint kerülnek a pozícióba – inkább az osztrákokhoz áll ez közel –, és akik hajlanak a német minta követésére, azoknak figyelembe kell venni, hogy nálunk jórészt teoretikus egyetemi oktatók, jogászpitológusok, teoretikus jogtörténészek, kriminológusok és ügyvédek jelentik az alkotmánybírók kiválasztásának a fő bázisát már negyed évszázada.

- [71] 2. Feltéve, de meg nem engedve, ha mégis érdemben lehetne tárgyalni ez ügyben az elvált szülő gyermekével való kapcsolattartási jogát, melyet a Ptk. 4:180. §-a szabályoz, akkor is vitatni kellene határozat által bevont alaptörvényi cikkek - a II., a VI. és a XVI. cikkek - értelmezését. A II cikk az emberi méltóság megsértése ellen védve az emberi személyiséget védi a megalázás ellen, míg itt ez teljesen áttolódik a magánszféra védelmére. De aztán ez torzítja magának a magánszféra védelmének a VI cikkét is, mert így nem derül ki, hogy a VI. cikk a magánszférát az államtól, ennek beavatkozásától védi. Ténylegesen a jelen ügyben, egy felbontott házasság két magánfelének a bírósági vitájában csak a XVI. cikk jön számba – különösen ennek az első három bekezdése –, ha a II. és a VI cikk félreértelmezésétől az ügyet letisztítottuk. Ha nem két magánfél között lenne ez a vita, hanem pl. egy gyámügyi hatóság és az egyik szülő között, vagy a szülők a törvényi szabályozást támadnák meg, akkor lehetne ezt az Alkotmánybírósnak közebről értelmezni. Ám két magánfél vitája ez ügyben a rendes bíróságok fórumra tartozik, melyek a Ptk 4:480 § a alapján kötelesek ez ügyben dönten.

Budapest, 2021. február 9.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybírósnág elnöke
az aláírásban akadályozott
Dr. Pokol Béla
alkotmánybíró helyett

Dr. Szívós Mária alkotmánybíró különvéleménye

- [72] Nem értek egyet a többségi határozatnak az alkotmányjogi panaszban kifogásolt bírói döntéseket megsemmisítő rendelkezésével, ezért az Abtv. 66. § (2)

bekezdésében biztosított jogköröm alapján a következő különvéleményt csatolom a határozathoz.

- [73] Mindenekelőtt arra kívánok rámutatni, hogy az ügyben az Alkotmánybíróság több okból sem vizsgálhatta volna érdemben az alkotmányjogi panaszt, mert a befogadhatóság feltételei nem álltak fenn maradéktalanul.
- [74] 1. Az Abtv. 52. § (1) bekezdése alapján az indítványnak határozott kérelmet kell tartalmaznia, az 52. § (1b) bekezdés e) pontja alapján a kérelem – más feltételek mellett – akkor határozott, ha az indítványozó indokolást ad elő arra nézve, hogy a támadott bírósági döntés miért ellentétes az Alaptörvény megjelölt rendelkezésével. Az indítványozó az alkotmányjogi panaszában ugyan megemlítette az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdését, de nem adott elő érdemi, alkotmányjogilag értékelhető indokolást arra nézve, hogy a támadott bírói döntések miért és mennyiben sértik a kapcsolattartáshoz való jogát. Ennek értelmében az indítványozó nem teljesítette az Abtv. 52. § (1b) bekezdésének e) pontjában foglalt indokolási kötelezettséget, ezért alkotmányjogi panasa érdemi elbírálásra nem volt alkalmas.
- [75] 2. Még ha el is fogadnánk, hogy az alkotmányjogi panasz megfelelő indokolást tartalmazott is, az Abtv. 29. §-a szerinti feltételek bizonyosan nem teljesültek az ügyben. Ezzel kapcsolatban a következőkre kívánok rámutatni.
- [76] Az ügyben eljáró bíróságoknak abban a kérdésben kellett állást foglalniuk, hogy az alapügyben kérelmezett szülő felróható okból akadályozta-e a kérelmező kapcsolattartását. Felróhatóságról akkor beszélhetünk, ha valaki nem az adott helyzetben általában elvárható magatartást tanúsítja. Jelen ügyben az elvárható magatartás értékelése nem szakadhat el a 2020. március 21-ei – azaz a kapcsolattartás megtiltását jelentő – napon rendelkezésre álló információktól. Ebben az időben a járvánnyal kapcsolatban elérhető ismeretek korlátozottak voltak, a koronavírus fertőzöttség tekintetében korábban érintett országokról (különösen Olaszországról) szóló híradások túlnyomórészt nyugtalanító, az egészségügyi rendszer összeomlásával fenyegető információkat közöltek. Sok halálestről jött adat-információ Európa több országából, valamint az Amerikai Egyesült Államokból, és ebben a helyzetben az is köztudott volt, hogy nincs még gyógyszer a koronavírusban megbetegedett emberek gyógyítására. Ezzel az országban uralkodó (pánik)-félelemmel összhangban a védekezéssel kapcsolatos hivatalos, állami kommunikáció is egyértelműen arra irányult, hogy a lakó- és tartózkodási hely elhagyására szigorúan csak halaszthatatlan esetekben kerüljön sor („Maradj otthon!”). Ekkor még pontos adatok nem álltak rendelkezésre a vírus terjedésével kapcsolatban, illetve azzal kapcsolatban sem, hogy mely korosztály a legveszélyeztetettebb. (Ma már tudjuk, hogy az óvodás korosztálynál szinte tünetmentesen zajlik le a fertőzés, majd hónapokkal később súlyos szövődmények alakulnak ki.) Az oktatás egyik napról a másikra állt át a távolléti oktatásra és a veszélyhelyzet 2020. március 11-ei

kihirdetését követően számtalan közintézmény is néhány óra alatt állt át otthoni munkavégzésre. Amikor tehát az eljáró bíróságok arról döntöttek, hogy a kérelmezett szülő tekintetében nem állapítható meg a felróhatóság feltétele, a fentiekben említett körülményeket vonták az értékelés körébe és egyértelműen arra a megállapításra jutottak, hogy a kérelmezett szülőt a gyermek érdekeinek – azaz egészsége védelmének – elsődlegessége vezérelte a gyermek átadásának megtagadásakor. Döntésük során azt is figyelembe vették, hogy a gyermek átadását megtagadó döntés a gyermek szempontjából nem okoz aránytalan érdeksérelmet és – a kapcsolattartás pótlásának lehetőségét figyelembe véve – a kérelmező szülőt sem érte orvosolhatatlan jogsérelem. Az eljáró bíróságok alaposan értékelték tehát az ügyben felmerült körülményeket és számot adtak mérlegelésük eredményéről.

[77] Mindezekre figyelemmel – két okból is – elfogadhatatlannak tartom, hogy a többségi határozat megsemmisítette a bírói döntéseket.

[78] 2.1. Azzal, hogy a többségi határozat érdemben vizsgálta az eljáró bíróságok döntéseit, nem tett mást, minthogy szintiszta felülvizsgálatot végzett, a bíróságok bizonyítékértékelési tevékenységét felülmérlegelő határozatot hozott. Mindez pedig egyértelműen szembe megy az alkotmánybírói gyakorlattal, amely szerint az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *d)* pontja, valamint az Abtv. 27. §-a alapján a bírósági eljárást befejező döntéseknek kizárólag az alkotmányossági szempontú felülvizsgálatára van hatásköre. A bírói döntések ellen benyújtott alkotmányjogi panasz nem tekinthető tehát a további jogorvoslással nem támadható bírósági döntések általános felülvizsgálata eszközének, mivel az Alkotmánybírói az alkotmányjogi panaszon keresztül is az Alaptörvényt és az abban biztosított jogokat védi {3111/2012. (VII. 26.) AB végzés, Indokolás [3]}. Ebből következően az Alkotmánybírói nem vizsgálhatja, hogy az eljáró bíróságok a konkrét ügyben helytállóan értékelték-e a bizonyítékokat, illetve a mérlegelésének eredményeként megállapított tényállás megalapozott-e, így tehát tartózkodik attól, hogy az alapügyhöz kapcsolódó bizonyíték- és tényértékelési kérdésekben állást foglaljon {7/2013. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [33]}.

[79] 2.2. Az Alkotmánybírói többségi döntése a felülmérlegelő tevékenységét ráadásul oly módon végezte el, hogy több mint háromnegyed évvel a kifogásolt szülői döntés után nyilvánvalóan sokkal több információ birtokában tette ezt. A többségi határozat megállapítja, hogy „a szülői jogok és kötelezettségek gyakorlása még a 2020. március 28-án hatályba lépett kijárási korlátozás esetében is alapos indokul szolgált a lakóhely, a tartózkodási hely, illetve a magánlakás elhagyására [Korm.r. 3. § és 4. § (1) bekezdés *t)* pont]”, illetve az eljáró bíróságok ítélezési tevékenységét értékelve rögzíti, hogy „[a] döntés alapjául szolgáló érvek absztrakt, általános járványveszélyre utalnak, amelyekből nem vonható le egyértelmű következtetés a szülő és a gyermek személyes találkozásának kockázatára nézve a konkrét ügyben.” Fontosnak tartom

hangsúlyozni, hogy 2020. március 21. napján a kérelmezett szülő nyilvánvalóan nem tudhatott arról, hogy mi szerepel majd az egy héttel később meghozott kormányrendeletben, illetve – ahogy korábban utaltam rá – ebben az időszakban rendelkezésre álló információk egyáltalán nem az absztrakt veszély irányába mutattak. Ezek a megállapítások tehát olyan körülmények az értékelés körébe vonásából származnak, amelyeket a döntést meghozó szülő a döntés pillanatában nem ismerhetett.

- [80] Amit akkor a gyermek édesanyja tudott az, hogy az ország viszonylag legkevésbé fertőzött területről, az ország legfertőzöttebb területére kívánja az óvodás korú gyermekeket az édesapa elvinni.
- [81] Mindezekre figyelemmel megállapítható, hogy – határozott álláspontom szerint – az alkotmányjogi panasz vonatkozásában az Abtv. 29. §-ában rögzített feltételek sem teljesültek, hiszen az alkotmányjogi panasz szintisztán az eljárt bíróságok körülményeket értékelő tevékenységének a felülmérlegelésére irányult.
- [82] Sajnálatos módon a többségi határozat – az Alkotmánybíróság állandó gyakorlatát figyelmen kívül hagyva – mégis érdemben vizsgálta a panaszt és a járványhelyzetre vonatkozó mai tudásunk alapján egyszerűen felülvizsgálta az eljárt bíróságok bizonyíték értékelési tevékenységét.

Budapest, 2021. február 9.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Szívós Mária
alkotmánybíró helyett

- [83] A különvéleményhez csatlakozom.

Budapest, 2021. február 9.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Handó Tünde
alkotmánybíró helyett